

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування

Кафедра філософії та культурології

06-07-225М

Методичні вказівки

до семінарських занять та самостійного вивчення
навчальної дисципліни

«Герменевтика»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою
«Креативна та цифрова культура» спеціальності
034 «Культурологія»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою з
якості ННІ ЕМ
Протокол № 8 від 29.01.2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійного вивчення з навчальної дисципліни «Герменевтика» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Креативна та цифрова культура» спеціальності 034 «Культурологія» денної та заочної форми навчання. [Електронне видання] / Наконечна О. П. – Рівне : НУВГП, 2024. – 35 с.

Укладач:

Наконечна О. П., доктор філософських наук, професор кафедри філософії та культурології.

Відповідальний за випуск: Шадюк Т. А., к. філос.н., доцент завідувач кафедри філософії та культурології.

Керівник (гарант) ОП: Коберська Т. А., к. філос.н., доцент, доцент кафедри філософії та культурології.

Директор ННІЕМ

Ковшун Н. Е.

© О. П. Наконечна, 2024

© НУВГП, 2024

Зміст

Вступ.....	3
1. Структура навчальної дисципліни.....	4
2. Загальні положення.....	7
3. Плани семінарських занять.....	8
4. Тести.....	22
5. Методи оцінювання знань.....	34
6. Розподіл балів, що отримують студенти.....	35

Вступ

Навчальна дисципліна «Герменевтика» циклу загальної підготовки бакалавра спеціальності «Культурологія» сприяє ознайомленню здобувачів з історичною еволюцією і сучасним змістом філософської герменевтики.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є філософська герменевтика, етапи її становлення, засади і сучасне значення.

Метою вивчення дисципліни є ознайомлення з етапами становлення, засадами і сучасним значенням філософської герменевтики та її причетності до розвитку філософської теорії гуманітарного знання і комунікації.

Завданнями дисципліни є формування висококультурних фахівців, які володіють навиками аналітичного й критичного мислення, методологічною культурою для аналізу вимірів сучасної культури; оволодіння проблематикою та понятійним апаратом герменевтики; формування розуміння ролі герменевтики у комунікативному просторі культури; розвиток практичних компетентностей до відкритого діалогу в інформаційному просторі сучасного буття.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- історію становлення та розвитку філософської герменевтики;

- вихідні поняття, тематику досліджень герменевтики, вчення її основних представників;
 - онтологічний та методологічний вимір філософської герменевтики;
 - місце та роль герменевтики у сучасній гуманітаристиці;
- уміти:**
- аналізувати взаємозв'язок між проблематикою сучасної філософії та різними напрямками гуманітарних досліджень;
 - експлікувати герменевтичну методологію до аналізу нинішніх культурних процесів;
 - використовувати отримані в процесі освоєння дисципліни теоретичні знання для професійної комунікації щодо вирішення проблем культурологічного характеру, міжкультурного діалогу в сучасному світі.

1. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Лекції	Сем.з.	СРС	Разом
1	2	3	4	5
Модуль 1.				
Тема 1. Герменевтика: предмет, мета, завдання.	2	1	9	12
Тема 2. Формування герменевтики від Античності до Нового часу.	2	1	9	12
Тема 3. Універсальна герменевтика Ф.Шлеєрмахера та герменевтика як методологія В. Дільтея.	2	2	7	11
Тема 4. Герменевтична онтологія М. Гайдегера та	2	2	7	11

філософська герменевтика Г.-Г. Гадамера.				
Тема 5. Герменевтичні концепції П. Рікера та Р. Рорті.	2	2	7	11
Тема 6. Герменевтика як філософія і методологія.	2	2	7	11
Тема 7. Герменевтика в контексті сучасних теорій культури.	2	2	7	11
Тема 8. Інтерпретативна практика сучасної культури: герменевтичний аспект.	2	2	7	11
Усього годин	16	14	60	90

Заочна форма навчання

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Лекції	Сем.з.	СРС	Разом
1	2	3	4	5
Модуль 1.				
Тема 1. Герменевтика: предмет, мета, завдання.	2		8	10
Тема 2. Формування герменевтики від Античності до Нового часу.			10	10
Тема 3. Універсальна герменевтика Ф.Шлеєрмахера та герменевтика як методологія В. Дільтея.			12	12
Тема 4. Герменевтична онтологія М. Гайдегера та філософська герменевтика Г.-Г. Гадамера.		2	10	12

Тема 5. Герменевтичні концепції П. Рікера та Р. Рорті.		2	10	12
Тема 6. Герменевтика як філософія і методологія.		2	10	12
Тема 7. Герменевтика в контексті сучасних теорій культури.			10	10
Тема 8. Інтерпретативна практика сучасної культури: герменевтичний аспект.		2	10	12
Усього годин	2	8	80	90

Тематика семінарських занять

№ з/п	Теми	Кількість годин
1.	Герменевтика: предмет, мета, завдання. Формування герменевтики від Античності до Нового часу.	2
2.	Універсальна герменевтика Ф.Шлеєрмахера та герменевтика як методологія В. Дільтея.	2
3.	Філософська герменевтика (М. Гайдегер, Г.-Г. Гадамер).	2
4.	Розвиток герменевтики у концепціях П. Рікера та Р. Рорті.	2
5.	Герменевтика як філософія і методологія.	2
6.	Герменевтика в контексті сучасних теорій культури.	2
7.	Інтерпретативна практика сучасної культури: герменевтичний аспект.	2
Разом		14

2. Загальні положення

Методичні поради по підготовці до семінарських занять

Семінарські заняття є важливою формою самостійної роботи студентів з освоєння змісту дисципліни «Герменевтика».

Після вивчення матеріалів лекції студент готується до семінару згідно з представленим планом. Необхідною умовою якісного навчання є оволодіння базовими поняттями і категоріями герменевтичного дискурсу.

При підготовці студенти повинні використовувати літературу, зазначену по кожній темі.

Для самостійної перевірки отриманих знань до кожного заняття формуються контрольні запитання.

Важливою формою осмисленого оволодіння проблематикою герменевтики, її змістовної трансформації є робота з філософськими текстами (першоджерелами), які представлені на кожному семінарському занятті.

Детальному вивченню окремих проблем сприяють індивідуальні завдання різного рівня складності, сучасні та актуальні, готуючи які, студенти мають можливість сформувані професійні компетентності, виявити аналітичні здібності та розвинути творчі вміння.

Матеріали до лекцій, першоджерела, презентації, тематика есе, актуальні оголошення, розподіл балів подаються на сторінці розміщення освітнього компонента на навчальній платформі Moodle:

<https://exam.nuwm.edu.ua/course/view.php?id=1877>

3. Плани семінарських занять

Змістовий модуль 1. Історичні типи філософії як моделювання філософських проблем

Тема 1. Герменевтика: предмет, мета, завдання.

Формування герменевтики від Античності до Нового часу

Основні категорії і поняття: герменевтика, текст, розуміння, інтерпретація, екзегетика, діалог, діалектика, алегорія.

План

1. Герменевтика: предмет та завдання.
2. Основні риси герменевтики доби Античності.
3. Середньовічна герменевтика. Біблійна критика та екзегетика.
4. Особливості герменевтики доби Відродження та Нового часу.

Контрольні питання

1. Висвітліть походження та зміст терміну «герменевтика» та її понятійного апарату
2. Охарактеризуйте історичні витoki герменевтики в добу Античності.
3. Розкрийте історію та основні ідеї Антиохійської та Олександрійської школи.
4. Охарактеризуйте історичний генезис буквального та алегоричного тлумачення Святого Письма.
5. Який зміст та значення герменевтичних ідей Аврелія Августина.
6. В чому полягають особливості герменевтики в епоху Відродження?
7. Охарактеризуйте особливості впливу ідей Просвітництва на розвиток герменевтики.

Індивідуальні завдання

1. Як ви розумієте вислів Платона, що філософ наближається до поета у справі: «надання світові правильних імен» та його

заклик: «вчитися у Гомера та інших поетів»? Як це співвідноситься із проблемами герменевтики?

2. Звернувшись до праць Аристотеля «Поетика» і «Про інтерпретацію» та їх критичних оглядів, розкрийте герменевтичний зміст в його філософській системі.

3. Як ви розумієте вислови Августина Аврелія: «Мислення не створює істини, а знаходить її готовою. Звідси: перш ніж її знаходять вона перебуває у самій собі, а коли її знаходять, вона слугує нашому оновленню», «Христос учить внутрішньо, а людина нагадує зовнішньо за допомогою слів»? Які висновки можна сформулювати в контексті герменевтичної проблематики?

4. Окресліть історичне значення алегоричної та буквальної інтерпретації Біблії для розвитку герменевтики.

5. Порівняйте біблійну герменевтику та екзегетику, звернувшись до ідей Середньовіччя.

6. Продемонструйте роль середньовічних богословів у розробці герменевтичної проблематики.

7. Розкрийте вплив Реформації на розвиток герменевтики.

8. Звернувшись до праці Г.-Г. Гадамера (5) охарактеризуйте відмінності між історичними різновидами герменевтики.

Література

1. Богачов А. Філософська герменевтика : навч. посіб. Київ : Курс, 2006. С. 13–29, 44–49.

2. Квіт С. Герменевтика стилю : монографія. Київ : Києво-Могилянська акад., 2011. С. 7–38.

3. Левкулич В., Матвієнко О. Феноменологія і герменевтика : навчально-методичні рекомендації. Ужгород : В-тво УжНУ «Говерла» 2020.

4. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Т. I : *Герменевтика I: Основи філософ. герменевтики* / Пер. з нім. О. Мокровольського. К. : Юніверс, 2000. 464 с.

5. Гадамер Г.-Г. Класична і філософська герменевтика. *Істина і метод : Доповнення. Показчики. Том II. Герменевтика II* / Пер. з нім. М. Кушніра. К. : Юніверс, 2000. С. 86–108.

Тема 2. Універсальна герменевтика Ф.Шлейєрмахера та герменевтика як методологія В. Дільтея

Основні поняття і категорії: філологічна герменевтика, герменевтичне коло, розуміння, психологічна та граматична інтерпретація, методологія, «науки про дух», «критика історичного розуму», життя.

План

1. Герменевтика Ф.Шлейєрмахера: передумови, основний зміст і поняття.
2. Герменевтика як методологія гуманітарного знання В.Дільтея, концепція «наук про дух».
3. Проекти Ф.Шлейєрмахера та В.Дільтея як передумови виникнення філософської герменевтики.

Контрольні питання

1. Які передумови виникнення герменевтики Ф.Шлейєрмахера?
2. Висвітліть історію появи та значення праці Ф.Шлейєрмахера «Герменевтика».
3. Розкрийте зміст психологічної та граматичної інтерпретації, згідно концепції Ф.Шлейєрмахера.
4. Що таке «герменевтичне коло» і яке його значення у герменевтичній проблематиці?
5. В чому полягало значення герменевтики як методології гуманітарного знання у концепції В.Дільтея?
6. Що являє собою поняття «наук про дух» В.Дільтея? Яке його значення для герменевтики?
7. Як ви розумієте думку В.Дільтея щодо завдання критики історичного розуму?
8. Яку роль відіграє поняття «розуміння» в системі поглядів В.Дільтея?

Індивідуальні завдання

1. Який герменевтичний принцип описується у словах Ф.Шлейєрмахера: «Словник автора та його історична епоха складають ціле, в якому окремі твори розуміються як частини, а ціле, у свою чергу, з частин. Глибоке знання завжди

рухається по цьому уявному колу»? Розкрийте його головні засади.

2. «Позаяк кожне висловлювання має подвійний стосунок, до цілості мовлення і до цілого мислення його автора, то й усе розуміння складається з двох моментів: розуміти висловлення як узятє з мови, розуміти його як факт у тому, хто мислить». Як ви розумієте ці слова Ф.Шлейєрмахера?

3. «Як предмет гуманітарних наук воно (людство) виникає лише постільки, посківки людські стани переживаються, знаходять своє вираження в життєвих проявах, а ці вираження стають зрозумілими» та «Життя можна зрозуміти тільки як життя». Яким чином подібне тлумачення В. Дільтеєм «життя» вплинуло на його герменевтику?

4. Які висновки можна зробити із наведених слів В. Дільтея: «Перша умова можливості історичної науки полягає в тому, що я сам історична істота, що той, хто досліджує історію, це той самий, хто її робить»?

5. Розкрийте у чому полягає значення «життя», як відправної точки у філософії В. Дільтея.

6. Звернувшись до праці В. Дільтея (3) схарактеризуйте її основні ідеї.

Література

1. Богачов А. Філософська герменевтика : навч. посіб. Київ : Курс, 2006. С. 54–60, 61–74.

2. Квіт С. Герменевтика стилю : монографія. Київ : Києво-Могил. акад., 2011. С. 63–77.

3. Дільтей В. Виникнення герменевтики. *Сучасна зарубіжна філософія: Течії і напрямки*: Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 33–51.

Тема 3. Філософська герменевтика (М. Гайдегер, Г.-Г. Гадамер).

Основні поняття і категорії: фундаментальна онтологія, герменевтична онтологія, феноменологія, «життєвий світ», екзистенційна аналітика, філософська герменевтика, традиція.

План

1. Екзистенційна аналітика як герменевтика М. Гайдегера.
2. Герменевтична онтологія М. Гайдегера.
3. Життєвий шлях Г.-Г. Гадамера: передумови філософської позиції.
4. Праця Г.-Г. Гадамера «Істина і метод» та проект філософської герменевтики.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте витоки та передумови філософії М. Гайдеггера.
2. Висвітліть, який чином герменевтична проблематика виникає у філософських пошуках раннього періоду творчості М. Гайдеггера.
3. Розкрийте вплив феноменології Е. Гуссерля на становлення філософії М. Гайдеггера.
4. Яку роль відіграла праця М. Гайдеггера «Буття і час» у становленні філософської герменевтики?
5. Охарактеризуйте місце герменевтики у філософії М. Гайдеггера після «повороту» в його творчості. Які герменевтичні ідеї відображаються у головних темах «пізнього» періоду у філософії М. Гайдеггера?
6. Розкрийте роль біографічного чинника у становленні Г.-Г. Гадамера як філософа.
7. Охарактеризуйте значення філософської традиції у виробленні герменевтичної концепції Г.-Г. Гадамера.
8. Висвітліть головні ідеї праці «Істина і метод». Яке місце вона займає у творчості Г.-Г. Гадамера?
9. Проаналізуйте та вкажіть, яке місце у філософській герменевтиці Г.-Г. Гадамера відіграють поняття «розуміння» та «інтерпретація»?

Індивідуальні завдання

1. Розкрийте зміст висловлювання М. Гайдеггера: «Вирішальне – це не вийти з цього кола, а правильно в нього увійти». Проаналізуйте як таке розуміння «герменевтичного

кола» М. Гайдеггером, співвідноситься з попередньою традицією. Як його оцінював Г.-Г. Гадамер?

2. Який герменевтичний зміст виражено у тезі М. Гайдеггера: «Мова – дім буття»?

3. Який зв'язок між філософією та поетичною творчістю, на думку Г.-Г. Гадамера? Як ця позиція співвідноситься з поглядами М. Гайдеггера?

4. Звернувшись до праці Г.-Г. Гадамера «Основи філософської герменевтики» (1), охарактеризуйте його розуміння герменевтичної проблематики. Як філософ розуміє місце та роль герменевтики?

5. Прочитавши працю Г.-Г. Гадамера «Філософські передумови ХХ століття», охарактеризуйте ставлення автора до філософської традиції. Які теми виділяє автор? Кого з філософів минулого він вважає найбільш актуальним співрозмовником та чому?

6. Звернувшись до праці (4), охарактеризуйте основні ідеї Д.Грондін (Jean Grondin) *“The Basic Structure and Argument of Truth and Method”* і сформулюйте питання для обговорення.

Література

1. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Т.І : *Герменевтика I: Основи філософ. герменевтики* / Пер. з нім. О. Мокровольського. К. : Юніверс,2000. 464 с.

2. Богачов А. Філософська герменевтика : навч. посіб. Київ : Курс, 2006. С. 107–139.

3. Квіт С. Герменевтика стилю : монографія. Київ : Києво-Могил. акад., 2011. С. 78–93.

4. Gadamer's Truth and Method: A Polyphonic Commentary / Cynthia R. Nielsen, Greg Lynch 2022. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/Gadamer_s_Truth_and_Method/QipmEAAAQBAJ?hl=uk&gbpv=1&dq=gadamer%27s+truth+and+method:+a+polyphonic+commentary&printsec=frontcover

Тема 4. Герменевтичні концепції П. Рікера та Р. Рорті

Основні поняття і категорії: феноменологічна герменевтика, теорія метафори, «Я-сам як Інший», історія, розповідь, герменевтика підозри, прагматична герменевтика, іронія.

План

1. Життєвий шлях П. Рікера: передумови філософської позиції.
2. Феноменологічна герменевтика П. Рікера.
3. Прагматична герменевтика Р. Рорті.
4. Праця Р. Рорті «Філософія і дзеркало природи» та її значення для герменевтики.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте витоки та передумови феноменологічної герменевтики П. Рікера.
2. Висвітліть, яку роль відіграв психоаналіз З. Фрейда у концепції П. Рікера.
3. Розкрийте вплив феноменології Е. Гуссерля та М. Гайдеггера на становлення філософії П. Рікера.
4. Охарактеризуйте як П. Рікер оцінював проект філософської герменевтики Г.-Г. Гадамера? В чому спільності та відмінності в герменевтичних концепціях двох філософів?
5. Охарактеризуйте взаємозв'язок між етикою та герменевтикою в філософії П. Рікера.
6. Звернувшись до першоджерела та критичних оглядів, висвітліть головні ідеї праці Р. Рорті «Філософія і дзеркало природи». Яке її значення для сучасних герменевтичних концепцій?
7. Проаналізуйте як проявляється взаємозв'язок між герменевтикою та епістемологією в філософській концепції Р. Рорті

Індивідуальні завдання

1. Розкрийте зміст висловлювання П. Рікера: «Я прагну пізнати самого себе, оволодіваючи сенсом слів усіх людей». Які герменевтичні та етичні принципи декларує П. Рікер?

2. В чому полягає значення підозри у герменевтиці П. Рікера? Як він оцінює роль у філософії «трьох великих руйнівників» (Маркс, Ніцше, Фройд)?
3. Охарактеризуйте значення та герменевтичний зміст запропонованої П. Рікером теорії метафори?
4. Звернувшись до праці П. Рікера «Про інтерпретацію» (3), розкрийте головні завдання герменевтики та роль інтерпретації.
5. Вкажіть основні історико-філософські передумови концепції П. Рікера, звернувшись до праці «Конфлікт інтерпретацій» (4). Як філософ розуміє місце та роль герменевтики?
6. Охарактеризуйте ставлення Р. Рорті до філософської традиції, звернувшись до праці «Прагматизм і філософія» (5). Які теми виділяє автор? Кого з філософів минулого він вважає найбільш актуальним співрозмовником та чому?
7. Прочитавши працю Р. Рорті «Пов'язаність і самотворення: Пруст, Ніцше та Гайдеггер» (6), охарактеризуйте його ставлення до філософської традиції. Як це відображено у його проекті герменевтики?

Література

1. Богачов А. Філософська герменевтика : навч. посіб. Київ : Курс, 2006. С. 211–214.
2. Квіт С. Герменевтика стилю : монографія. Київ : Києво-Могилянська акад., 2011. С. 17–21.
3. Рікер П. Про інтерпретацію. *Після філософії : кінець чи трансформація?* Київ : Четверта хвиля, 2000. С. 312–333.
4. Рікер П. Конфлікт інтерпретацій. *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 2002. С. 227–242.
5. Рорті Р. Прагматизм і філософія. *Після філософії : кінець чи трансформація?* Київ : Четверта хвиля, 2000. С. 21–67.
6. Рорті Р. Пов'язаність і само творення: Пруст, Ніцше та Гайдеггер. *Антологія світової літературно-критичної думки*

XX ст. / за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 2002. С. 580–599.

Тема 5. Герменевтика як філософія і методологія

Основні поняття і категорії: філософія, методологія, наука, мистецтво, гуманітарні науки, діалектика, естетика, школа рецептивної естетики.

План

1. Основні поняття герменевтики: «текст», «розуміння», «інтерпретація».
2. Герменевтика як методологія гуманітарних наук. Взаємозв'язок філософії та герменевтики.
3. Практичний розвиток філософської герменевтики: школа рецептивної естетики.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте способи тлумачення основних понять герменевтики. Які існували підходи у різних представників?
2. Продемонструйте яким чином методологічне розуміння герменевтики В. Дільтея, трансформувалось в герменевтичних концепціях ХХ століття.
3. Висвітліть у чому проявляється методологічний потенціал герменевтики. Які особливості сутнісного взаємозв'язку між герменевтикою та філософією?
4. Проаналізуйте вплив герменевтики на методологію гуманітарних наук. Як це проявлялось в різні історичні періоди?
5. В чому полягає потенціал герменевтичної методології для сфери літературних досліджень?

Індивідуальні завдання

1. Висвітліть, як В. Дільтей характеризує методологічне значення герменевтики для філософії та гуманітарних наук. Для відповіді використовуйте працю В. Дільтея «Виникнення герменевтики» (6).
2. Охарактеризуйте герменевтичну методологію Г.-Г. Гадамера (3). Як Г.-Г. Гадамер тлумачить взаємозв'язок між герменевтикою та філософією?

3. Звернувшись до праці Г.-Г. Гадамера «Мова і розуміння» (5), висвітліть сутнісний зміст мови та діалогу для філософської герменевтики. Які висновки для методології герменевтики можна звідси вивести?
4. Проаналізуйте вплив філософської герменевтики на концепцію рецептивної естетики. Для відповіді використовуйте працю В. Ізера «Процес читання: феноменологічне наближення» (7).
5. Як Г.Р. Яусс застосовує методологічний апарат Г.-Г. Гадамера? Для відповіді використовуйте працю Г.Р. Яусса «Естетичний досвід і літературна герменевтика» (9).

Література

1. Богачов А. Досвід і сенс. К., 2011. С. 9–29.
2. Гадамер Г.-Г. Людина і мова. *Істина і метод: Доповнення. Показчики. Том II. Герменевтика II* / Пер. з нім. М. Кушніра. К. : Юніверс, 2000. С. 133–140.
3. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Основи філософської герменевтики / Пер. з нім. О. Мокровольського. Т. 1. К., 2000. С. 13–48.
4. Гадамер Г. Г. Що є істина? / Пер. з нім. Т. Возняка ; Возняк Т. *Тексти та переклади*. Харків, 1998. С. 363–379.
5. Гадамер Г.-Г. Мова і розуміння. *Істина і метод. Герменевтика II* / Пер. з нім. М. Кушніра. Т. 2. К., 2000. С. 167–179.
6. Дільтей В. Виникнення герменевтики. *Сучасна зарубіжна філософія: Течії і напрямки: Хрестоматія*. Київ : Ваклер, 1996. С. 33–51.
7. Ізер В. Процес читання: феноменологічне наближення. *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 2002. С. 261–277.
8. Халімон Р. О. Феномен інтерпретації в контексті герменевтичного аналізу. «*Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences*», 2021, 4 (1). С. 59–68.
9. Яусс Г. Р. Естетичний досвід і літературна герменевтика.

Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 2022. С. 278–307.

Тема 6. Герменевтика в контексті сучасних теорій культури

Основні поняття і категорії: постмодернізм, структуралізм, пост структуралізм, текстуальність, деконструкція, наратив, симулякр, дискурс, «археологія знання», знання-влада.

План

1. Постмодернізм в культурі. Проблема текстуальності.
2. Деконструктивізм Ж. Дерріда та теорія тексту Р. Барта.
3. Концепція наративів Ж.-Ф. Ліотара та теорія симулікрів Ж. Бодрійяра.
4. М. Фуко концепції: «археології знання» та знання-влади.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте витоки та передумови проблеми тексту в постмодерній культурі.
2. Який вплив мала онтологія М. Гайдеггера на становлення концепції Ж. Дерріда.
3. Охарактеризуйте як Ж. Дерріда оцінював філософську герменевтику Г.-Г. Гадамера? В чому спільність та відмінність в концепціях двох філософів?
4. Розкрийте вплив теорії тексту Р. Барта на подальших представників структуралізму та постструктуралізму.
5. Охарактеризуйте взаємозв'язок між теорією симулікрів та герменевтикою в філософії Ж. Бодрійяра.
6. Проаналізуйте як проявляється взаємозв'язок між герменевтикою та авторським підходом до історії культури в філософській концепції М. Фуко?

Індивідуальні завдання

1. Охарактеризуйте позицію Р. Барта щодо текстуального повороту в культурі. Для аргументації зверніться до його праці «Від твору до тексту» (1).
2. Розкрийте зміст висловлювання М. Фуко: «Не існує знання та істини поза павутиною хитросплетінь влади». Які герменевтичні та етичні принципи декларує М. Фуко?

3. В чому полягає суть постмодерного стану в культурі на думку Ж.-Ф.Ліотара? Обґрунтуйте свою позицію спираючись на працю Ж.-Ф.Ліотара «Постмодерністська ситуація» (6).
4. Охарактеризуйте значення та герменевтичний зміст запропонованої Ж. Дерріда теорії деконструкції? Які її відмінності від філософської герменевтики? Використовуйте праці Ж. Дерріда (3; 4).
5. Звернувшись до праці Фуко М. «Що таке автор?» (7), розкрийте головні завдання герменевтики та роль інтерпретації.

Література

1. Барт Р. Від твору до тексту. *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 2002. С. 378–384.
2. Богачов А. Філософська герменевтика : навч. посіб. Київ : Курс, 2006. С. 273–293.
3. Дерріда Ж. Структура, знак і гра в дискурсі гуманітарних наук. *Після філософії : кінець чи трансформація?* Київ : Четверта хвиля, 2000. С. 457–477.
4. Дерріда Ж. Цілі людини. *Після філософії : кінець чи трансформація?* Київ : Четверта хвиля, 2000. С. 110–145.
5. Квіт С. Герменевтика стилю : монографія. Київ : Києво-Могила. акад., 2011. С. 120–129.
6. Ліотар Ж.-Ф. Постмодерністська ситуація. *Після філософії: кінець чи трансформація?* Київ : Четверта хвиля, 2000. С. 67–90.
7. Фуко М. Що таке автор?. *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 2002. С. 442–456.

Тема 7. Інтерпретативна практика сучасної культури: герменевтичний аспект

Основні поняття і категорії: семіотика, структуралізм, постструктуралізм, гуманітаристика, комунікативна дія, Франкфуртська школа, Інший, «відкритий твір», знак, конотація.

План

1. Проблема інтерпретації як базове завдання герменевтики.
2. Практичний та теоретичний аспект проблеми розуміння в сучасній культурі.
3. Приклади інтерпретативної практики в гуманітаристиці ХХ ст.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте витоки та передумови актуалізації проблеми інтерпретації у культурі ХХ століття.
2. Який вплив мала художня та літературна практика на формулювання інтерпретативних практик?
3. Проаналізуйте взаємозв'язок між мистецтвом та герменевтикою в теоретичній та практичній площині.
4. Підберіть конкретні приклади інтерпретації художніх та філософських текстів у працях постструктуралістів.
5. Розкрийте характер взаємозв'язків між семіотикою У. Еко та герменевтикою. Які існують спільні та відмінні риси між ними?

Індивідуальні завдання

1. Висвітліть практичні та теоретичні завдання, які ставить Г.-Г. Гадамер для герменевтики. Звернувшись до праці «Естетика і герменевтика» покажіть місце, яке Г.-Г. Гадамер визначає для герменевтики (6).
2. Витлумачте вислів Г Гадамера «буття, яке можна збагнути, є мова».
3. Розгляньте та проаналізуйте приклад інтерпретативної роботи з текстом, звернувшись до праці Р. Барта (1).
4. Звернувшись до праці Ю. Габермаса (4) розкрийте його погляди на розуміння філософії в герменевтичному аспекті. Чи існує зв'язок між філософією та інтерпретацією?
5. Охарактеризуйте систему поглядів У. Еко на твір та текст. В чому полягає зміст концепції «відкритого твору»? Для відповіді використовуйте працю У. Еко (9).

6. В чому полягає значимість для герменевтики семіотичної концепції У. Еко? Для відповіді використовуйте працю У. Еко (10).

7. Розкрийте особливості структури, знака і гри в дискурсі гуманітарних наук за Дерріда Ж. (7).

8. Прореферувавши статтю М. Мінакова «Герменевтичний досвід і його роль в аналізі культури» // http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_45/Minakov.htm., розкрийте особливості інтерпретації культури.

Література

1. Барт Р. Текстуальний аналіз «Вальдемара» Е. По. *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 2002. С. 385–406.

2. Бистрицький Є., Зимовець Р., Пролеєв С. Комунікація і культура в глобальному світі. Київ : Дух і Літера, 2020. 416 с.

3. Богачов А. Філософська герменевтика : навч. посіб. Київ : Курс, 2006. 405 с.

4. Габермас Ю. Філософія як берегиня та інтерпретатор. *Після філософії: кінець чи трансформація?* Київ : Четверта хвиля, 2000. С. 257–280.

5. Гадамер Г.–Г. Істина в гуманітарних науках. *Істина і метод. Герменевтика II* / Пер. з нім. М. Кушніра. Т. 2. К., 2000. С. 38–43.

6. Гадамер Г.–Г. Естетика і герменевтика / Пер. з нім. В. Бабича; *Герменевтика і поетика*. К., 2001. С. 7–15.

7. Дерріда Ж. Структура, знак і гра в дискурсі гуманітарних наук. *Після філософії : кінець чи трансформація?* Київ : Четверта хвиля, 2000. С. 457–477.

8. Дерріда Ж. Цілі людини. *Після філософії : кінець чи трансформація?* Київ : Четверта хвиля, 2000. С. 110–145.

9. Еко У. Поетика відкритого твору. *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 2002. С. 406–419.

10. Еко У. Риторика та ідеологія. *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 2002. С. 420–427.
11. Гірц К. Інтерпретація культур / Пер. з англ. Н. Комарової. К., 2001. 542 с.
12. Квіт С. Герменевтика стилю : монографія. Київ : Києво-Могилянська акад., 2011. С. 120–129.
13. Мінаков М. Герменевтичний досвід і його роль в аналізі культури. URL: http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_45/Minakov.htm.
14. Халімон Р. О. Феномен інтерпретації в контексті герменевтичного аналізу. «Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences», 2021, 4 (1). С. 59–68.

4. Тести

1. Від імені кого походить назва «герменевтика»:

- а) Гермеса
- б) Геракла
- в) Гефеста
- г) Геракліта
- д) Геродота

2. Яке з понять не відноситься до герменевтики:

- а) життєвий світ
- б) життєвий порив
- в) горизонт
- г) текст
- д) розуміння

3. Хто із наведених філософів не відноситься до вчителів Г.-Г. Гадамера:

- а) М. Гайдеггер
- б) П. Наторп
- в) М. Гартман
- г) Е. Гуссерль
- д) В. Віндельбанд

4. Хто із наведених філософів античності уперше заговорив про герменевтику:

- а) Платон
- б) Демокрит
- в) Секст Емпірик
- г) Епікур
- д) Діоген

5. Платон вважав, що рапсоди висловлювали божественні істини, які збережені у:

- а) поетичних рядках
- б) судових рішеннях
- в) торгових угодах
- г) філософських трактатах
- д) гадальних книгах

6. Платон закликав: «вчитися у ... та інших поетів»:

- а) Гермеса
- б) Гомера
- в) Сократа
- г) Гесіода
- д) Парменіда

7. Принцип «зрозуміти – означає поставити себе на місце автора» належить:

- а) Ф. Шлейермахеру
- б) Аристотелю
- в) Орігену
- г) П. Рікеру
- д) Тертуліану

8. У своїй праці «Промови до академії» у 1829 р. аналізує герменевтику Вольфа та підручник Ф. Аста:

- а) Ф. Шлейермахер
- б) Г. Гегель
- в) Й.М. Хладеніус
- г) Ф. Шлегель
- д) Г.Ф. Маєр

9. Герменевтика – це:

- а) вчення про чисту модель раціональності
 - б) вчення про практичну користь знання
 - в) вчення про феномени людської свідомості
 - г) концепція богопізнання
 - д) мистецтво та теорія тлумачення текстів
10. Г.-Г. Гадамер вбачає передумову розуміння в:

- а) мові
- б) субстанції
- в) інтерпретації
- г) життєвому світі
- д) традиції

11. Автором праці «Життя Шлейєрмахера» був:

- а) Ф. Шлейєрмахер
- б) В. Дільтей
- в) Г.-Г. Гадамер
- г) П. Рікер
- д) Р. Рорті

12. Грецький термін «герменевтика» вперше вжито замість латинського «теорія інтерпретації» у праці:

- а) Й.К. Дангауера
- б) Ф. Шлейєрмахера
- в) Ф. Аста
- г) М. Флація
- д) Й.М. Хладеніуса

13. М. Флацій «Ключем» до Святого Письма називав:

- а) Христа
- б) Аристотеля
- в) Оригена
- г) Лютера
- д) метод «герменевтичного кола»

14. В. Дільтей вважав «першим значним та дуже ґрунтовним» раннім твором з герменевтики:

- а) «Герменевтику» Ф. Шлейєрмахера
- б) «Ключ до Святого Письма» М. Флація
- в) «Про Трійцю» Августина Аврелія

г) «Основні риси граматики, герменевтики і критики» Ф. Аста
д) «Про начала» Орігена

15. Г.-Г. Гадамер в своїй концепції актуалізує таке поняття античної філософії:

- а) фронезіс
- б) архе
- в) апейрон
- г) атом
- д) акме

16. В. Дільтей є представником такого напрямку:

- а) «філософія життя»
- б) феноменологія
- в) неокантіанство
- г) неогегельянство
- д) екзистенціалізм

17. Для Г.-Г. Гадамера «герменевтика – це мистецтво»:

- а) домовлятися
- б) трансцендуватися
- в) зосереджуватися
- г) емпатії
- д) соціогенезу

18. Семіотичну тенденцію в герменевтиці XVII-XVIII ст. розвивали:

- а) Г. Лейбніц, Х. Вольф, Г.Ф. Маєр
- б) Ф. Бекон, Т. Гоббс, Д. Докк
- в) Р. Декарт, Б.Спіноза, М. Монтень
- г) Вольтер, Д. Дідро, Ф. Ламетрі
- д) М. Кузанський, Е. Роттердамський, Н. Макіавеллі

19. Проблему тлумачення Й.М. Хладеніус розглядає як:

- а) педагогічну
- б) онтологічну
- в) феноменологічну
- г) моральну
- д) методологічну

20. Гадамер видав працю «Істина і метод» у:

а) 1960 р.

б) 1959 р.

в) 1970 р.

г) 1968 р.

д) 1947 р.

21. У 1927 р. М. Гайдеггер видав працю:

а) Буття і час

б) Прологомени до історії поняття часу

в) Основні проблеми феноменології

г) Кант і проблема метафізики

д) Про гуманізм

22. «Заклав головні риси біблійної герменевтики, яка описує не методикау теології, а способи переживання біблійного читання» на думку Гадамера:

а) Августин Аврелій

б) Т. Аквінський

в) Оріген

г) Тертуліан

д) Бонавентура

23. Автором концепції феноменологічної герменевтики був:

а) П. Рікер

б) Г.-Г. Гадамер

в) М. Гайдеггер

г) Р. Рорті

д) Е. Гуссерль

24. В. Дільтей протиставляє «наукам про дух»:

а) науки про природу

б) науки про культуру

в) науки про суспільство

г) науковчення

д) філософію

25. В. Дільтей розподіляє науки за таким принципом:

а) за предметом

б) за методом

в) за хронологією виникнення

г) за ставленням до філософії

д) за культурно-цивілізаційним підходом

26. «Філософія повинна осмислити об'єкт гуманітарних наук, виходячи з «тотальності духовного життя» на думку:

а) В. Дільтея

б) П. Рікера

в) М. Гайдеггера

г) Ф. Шлейєрмахера

д) Р. Рорті

27. На думку В. Дільтея: «... є найвищою енергією по усвідомленню як в формі свідомості про свідомість, так й у формі знання про знання»:

а) філософія

б) герменевтика

в) наука

г) історія

д) мова

28. В. Дільтей розробляє свою теорію пізнання гуманітарних наук, опираючись на поняття:

а) життя

б) текст

в) інтерпретація

г) упередження

д) традиція

29. Хто з філософів вважав, що: «життя, життєвий досвід та гуманітарні науки перебувають у внутрішньому взаємозв'язку та взаємодії»:

а) Ф. Шлейєрмахер

б) В. Дільтей

в) Г. Гегель

г) Й.М. Хладеніус

д) Ф. Аст

30. Г.-Г. Гадамер вбачає «горизонт герменевтичної онтології»

в:

а) мові

- б) тексти
- в) історії
- г) істині
- д) розумінні

31. Г.-Г. Гадамер вважає, що: «в процесі мовного взаєморозуміння розкривається ...»:

- а) світ
- б) буття
- в) традиція
- г) філософія
- д) символ

32. Г.-Г. Гадамер вважає, що: «в ... стає видимою та дійсністю, яка домінує над свідомістю кожної окремої людини»:

- а) мові
- б) розумінні
- в) науці
- г) герменевтиці
- д) бутті

33. У філософській герменевтиці Г.-Г. Гадамер не використовується поняття:

- а) текст
- б) інтерпретація
- в) розуміння
- г) життєвий світ
- д) наратив

34. Юрген Габермас характеризує як «урбанізацію гайдеггерівської провінції» філософію:

- а) Г.-Г. Гадамера
- б) П. Рікера
- в) Р. Рорті
- г) Л. Вітгенштейна
- д) К.-О. Апеля

35. «Онтологічний поворот» герменевтики означав, по задуму Гадамера, поворот до:

- а) мови

- б) тексту
- в) розуміння
- г) життєвого світу
- д) методологічної концепції В. Дільтея

36. Гносеологічний аспект герменевтики розробляв:

- а) П. Рікер
- б) Г.-Г. Гадамер
- в) Ф. Шлейєрмахер
- г) М. Гайдеггер
- д) М. Мерло-Понті

37. Г.-Г. Гадамер реалізує онтологічну експлікацію способу буття твору мистецтва за допомогою парадигми, що є основоположною для твору мистецтва, а саме:

- а) гри
- б) мови
- в) логіки
- г) розуміння
- д) символу

38. Г.-Г. Гадамер вважав, що вперше поняття «упередження» перетворилось на об'єкт філософської рефлексії в філософії:

- а) Нового часу
- б) Античності
- в) В. Дільтея
- г) «отців церкви»
- д) французьких матеріалістів

39. Вихідним пунктом в герменевтиці Г.-Г. Гадамера є положення про те, що все що передбачається в герменевтиці є:

- а) мовою
- б) розумінням
- в) смислом
- г) традицією
- д) горизонтом

40. Герменевтична феноменологія М. Гайдеггера вибудовується на необхідності створення філософії на основі передумови, якою виступає:

- а) екзистенційна передструктура розуміння
- б) методологія гуманітарних наук
- в) психоаналітична теорія З. Фрейда
- г) принцип «герменевтичного кола»
- д) християнський персоналізм

41. Головною умовою розуміння в герменевтиці є:

- а) входження в герменевтичне коло
- б) слідування традиції
- в) слідування авторитету
- г) використання методів дедукції та індукції
- д) встановлення співвідношення частини та цілого

42. Модель ігрової структури Г.-Г. Гадамер тлумачить:

- а) як універсальний аспект буття
- б) як принцип буття твору мистецтва
- в) як умову буття філософії
- г) як аспект буття літературних текстів
- д) як принцип взаємодії свідомого та підсвідомого

43. Пояснення і розуміння є категоріями:

- а) взаємодоповнюючими
- б) взаємовиключними
- в) що не протирічать одна одній
- г) тотожними
- д) все разом

44. Розуміння, згідно Г.-Г. Гадамеру, є невід'ємною та невіддільною функцією:

- а) мови
- б) філософії
- в) інтерпретації
- г) життєвого світу
- д) життя

45. Яке з понять не відноситься до герменевтики:

- а) інтерпретація

б) інтуїція

в) мова

г) сенс

д) символ

46. Хто із наведених філософів відноситься до вчителів Г.-Г. Гадамера:

а) Г. Коген

б) К. Барт

в) Г. Ріккерт

г) О. Шпенглер

д) П. Наторп

47. Платон вважав, що божественні істини, які збережені у поетичних рядках висловлювали:

а) рапсоди

б) стоїки

в) перипатетики

г) філософи

д) гаруспіки

48. Хто з філософів античності закликав: «вчитися у Гомера та інших поетів»:

а) Аристотель

б) Платон

в) Геракліт

г) Анаксагор

д) Протагор

49. Ф. Шлейермахер вважав, що «зрозуміти – означає поставити себе на місце ...»:

а) автора

б) читача

в) тлумача

г) спостерігача

д) викладача

50. Ф. Шлейермахер написав працю «Промови до академії» у:

а) 1829 р.

б) 1831 р.

в) 1820 р.

г) 1826 р.

д) 1837 р.

51. В. Дільтей був автором праці був:

а) «Задоволення від тексту»

б) «Життя Шлейермахера»

в) «Про граматику»

г) «Буття і час»

д) «Симулякри і симуляція»

52. Грецький термін «герменевтика» вперше вжито Й.К. Дангауером замість латинського:

а) «теорія інтерпретації»

б) «теорія мови»

в) «теорія міфу»

г) «теорія смислу»

д) «теорія розуміння»

53. Називав Христа «Ключем» до Святого Письма:

а) М. Флацій

б) Р. Бультман

в) Т. Аквінський

г) Р. Барт

д) Г.-Г. Гадамер

54. Хто вважав «Ключ до Святого Письма» М. Флація «першим значним та дуже ґрунтовним» раннім твором з герменевтики:

а) Ф. Шлейермахер

б) В. Дільтей

в) Ж. Дерріда

г) Ф. Аст

д) М. Фуко

55. Хто в своїй концепції актуалізує таке поняття античної філософії:

а) Г.-Г. Гадамер

б) Ж. Дерріда

в) М. Гайдеггер

г) Ж. Делез

д) Ж. Бодрійяр

56. Хто є представником напрямку «філософія життя»:

а) В. Дільтей

б) Р. Барт

в) Ж. Дерріда

г) Гадамер

д) М. Фуко

57. Для кого з філософів «герменевтика – це мистецтво домовлятися»:

а) Г.-Г. Гадамера

б) Ж. Дерріда

в) М. Фуко

г) П. Рікера

д) Р. Рорті

58. Проблему тлумачення як педагогічну розглядає:

а) Й.М. Хладеніус

б) Г.-Г. Гадамер

в) П. Рікер

г) Р. Рорті

д) Ж. Дерріда

59. М. Гайдеггер видав працю «Буття і час» у:

а) 1927 р.

б) 1924 р.

в) 1922 р.

г) 1933 р.

д) 1926 р.

60. Августин Аврелій «заклав головні риси біблійної герменевтики, яка описує не методику теології, а способи переживання біблійного читання» вважає:

а) Г.-Г. Гадамер

б) М. Гайдеггер

в) В. Дільтей

г) Ж. Дерріда

д) Ж. Делез

61. П. Рікер був автором концепції:

- а) феноменологічної герменевтики
- б) прагматичної герменевтики
- в) онтологічної герменевтики
- г) археології знання
- д) діалектичної теології

62. Хто протиставляє «наукам про дух» та «науки про природу»:

- а) В. Дільтей
- б) М. Фуко
- в) Р. Барт
- г) Ж. Дерріда
- д) М. Гайдеггер

5. Методи оцінювання знань

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовують такі методи оцінювання знань та оціночні бали за їх виконання:

- оцінка за доповідь, презентацію на семінарському занятті;
- оцінка за опрацювання першоджерел;
- модульні контрольні роботи;
- оцінка за самостійну роботу, есе;
- залік.

№ з/п	Види навчальної діяльності	Бал
1.	Відвідування лекційних занять	0,5 б. за 2 год.
2.	Відвідування семінарських занять	1 б. за 2 год.
3.	Доповідь на семінарському занятті	3 б. за 1 виступ
4.	Участь у дискусії під час семінарського заняття	2 б. за 1 заняття
5.	Підготовка конспекту першоджерел і	3 б.

	використання його у відповіді	
6.	П'ятихвилинка з основних понять до теми	2 б.
7.	Підготовка мультимедійних презентацій до семінарських занять	3 б. за 1 тему
8.	Участь у конкурсі студентських наукових робіт	10 б.
9.	Участь у олімпіаді або в засіданні круглого столу	3 б.
10.	Підготовка есе по проблемі	5 б.
11.	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції (в т. ч. в іншому вузі)	5-6 б.
12.	Призове місце в олімпіаді чи конференції	5 б.

Для діагностики знань використовують ЄКТС зі 100-бальною шкалою оцінювання.

6. Розподіл балів, що отримують студенти

Модуль 1 – поточне опитування та СРС				Модуль 2 – поточне опитування та СРС				Підсумковий модульний контроль	Сума (залік)
Т.1	Т.2	Т.3	Т.4	Т.5	Т.6	Т.7	Т.8	40	100
5	5	10	10	5	10	7	8		

Шкала оцінювання

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни